

Brexit

w cieniu pandemii

MARIAN GORYNIA,
KATARZYNA MROCZEK-DĄBROWSKA

Coraz bardziej możliwy
wydaje się tzw. twardy brexit
– jego negatywne skutki nałożą się
na problemy wywołane pandemią
i nikt nie odróżni jednych od drugich.

MAR. PIAS (2)

Ryzyko a niepewność

Wydaje się, że pewna kategoria zdarzeń nie może być czarnym labędziem permanentnie, po jakimś czasie efekt zaskoczenia przemija i czarny labędz staje się biały – oczywiście w rozumianym tutaj metaforycznym sensie. Jego wystąpienie, a następnie obserwacja i poznanie dają bowiem podstawy do zwiększenia stopnia przewidywalności.

Warto przy tym podkreślić, że zdania badaczy w kwestii zaliczenia różnych wydarzeń do sfery niepewności albo ryzyka są podzielone, choć na przykład w odniesieniu do źródeł i następstw potencjalnych nowych patogenów (takich jak np. SARS-CoV-2) zdaje się przeważać opinia, że mamy do czynienia z tzw. niepewnością sensu stricto, a nie z ryzykiem, które daje się określić za pomocą jednego z trzech rodzajów prawdopodobieństwa: matematycznego, statystycznego i szacunkowego.

Ryzyko tym różni się od niepewności, że jest mierzalne, daje się szacować. Niepewność zaś cechuje się ograniczeniem poznawczym lub emocjonalnym, czyli nie poddaje się kwantyfikacji.

Pod tym względem rok 2020 jest bardzo nieprzewidywalny. Oprócz wielu zdarzeń i procesów zachodzących na arenie światowej, do których ludzkość się już przyzwyczaiła, można dodać wystąpienie jednego czarnego labędzia o znaczących rozmiarach i dużej doniosłości. Do wielu białych labędz podnoszących nieustannie poziom turbulencji w stosunkach międzynarodowych (konfrontacja USA z Iranem, cyberwojna, zle relacje handlowe USA – Chiny promieniujące na całą gospo-

darkę światową, wybory prezydenckie w USA, koszty zmiany klimatu i inne trendy środowiskowe, brexit) oraz podwyższających ryzyko związane z prowadzeniem biznesu, zwłaszcza w skali międzynarodowej, do szedł jeden czarny labędz, którym jest pandemia Covid-19.

Równoczesne istnienie białych i czarnych labędz jest ważną okolicznością generującą niepewność i ryzyko, zdecydowanie utrudniającą szacowanie prawdopodobieństwa wystąpienia określonych sytuacji, które wpływają zachęcająco albo zniechęcająco na prowadzenie działalności gospodarczej.

Brexit: z czarnego labędzia biały

Jednym z takich białych labędz jest niewątpliwie brexit. Ten labędz, zanim stał się biały, funkcjonował przez jakiś czas jako czarny, którego wystąpienie w zasadzie nikt się nie spodziewał i nie zakładał. Była to ewentualność teoretyczna, formalnie dopuszczalna, ale na tyle niewyobrażalna, że de facto nie była rozpatrywana jako realistyczna alternatywa dla członkostwa Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej.

Początkową postawę w stosunku do niego można określić jako pełny negatywizm. A jednak labędz ten pojawił się nagle, gwałtownie, szybko zaistniał w ludzkich umysłach

oraz w przestrzeni politycznej i publicznej, a potem po referendum brexitowym stał się labędziem białym: przestano się dziwić jego istnieniu, oswojono się z jego obecnością, a znaki zapytania dotyczyły już tylko timingu i regulacji

”
Wydaje się, że
pandemia Covid-19
przypiecztuje
szybki rozwój
między
Unią Europejską
a Wielką Brytanią

administracyjnych mu tworzących.

Można zadać pytanie: na ile pojawienie się czarnego labędzia, jakim jest pandemia Covid-19, modyfikuje oddziaływanie białego labędzia, jakim określić można brexit? Pytanie to można zadawać z różnych punktów widzenia – w odniesieniu do relacji na poziomie konkretnych państw, a nawet wspólnoty integracyjnej, jak jest UE, a konkretnym państwem, jakim jest Wielka Brytania.

Drugi nasuwający się tutaj kontekst to zachowanie firm

prowadzących działalność gospodarczą w krajach zaangażowanych w brexit rozumiany jako proces. Powszechnie pytanie można także odnieść do pojedynczych ludzi jako konsumentów, przedsiębiorców, pracodawców, inwestorów, turystów itp.

Pandemia Covid-19 zdaje się wywierać wielowymiarowy wpływ na brexit traktowany jako proces oraz na jego konsekwencje dla krajów bezpośrednio zaangażowanych, a także dla gospodarki europejskiej i światowej. Pandemia z pewnością odciąga uwagę decydentów politycznych oraz opinii publicznej od wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, co z jednej strony może opóźnić proces polityczny będący formalnym przejawem brexitu, a z drugiej strony może łagodzić potencjalne konflikty pomiędzy zainteresowanymi stronami (czyli Unią Europejską i Wielką Brytanią) na skutek „zmęczenia materiału”.

W czerwcu Michael Gove, przedstawiciel Wielkiej Brytanii w negocjacjach między Unią a Wielką Brytanią, ogłosił, że nie będzie przedłużania tzw. okresu przejściowego, czyli okresu, w którym formalnie Wielka Brytania nie jest, ale de facto nadal pozostaje członkiem Unii. Po 31 stycznia 2020 r. Wielka Brytania została się Wspólnotą, ale chociaż jej uprawnienia są znacznie ograniczone, musi nadal

stosować się do prawa unijnego i korzysta z zasad wspólnoty rynku.

Paradoksalnie wydaje się, że pandemia Covid-19 przypiecztuje szybki rozwój między Unią a Wielką Brytanią, gdyż brytyjskie politycy traktują ją jako dobrą okazję do wdrożenia w życie hasła „Get Brexit done”. Coraz bardziej wydaje się także możliwy powrót do tzw. twardego brexitu, czyli rozstania bez umowy. Negatywne skutki takiego rozwiązania nałożą się na problemy wywołane pandemią, w konsekwencji czego nikt nie odróżni jednych od drugich.

Równie istotne mogą być także następstwa czysto gospodarcze pandemii modyfikujące spodziewane konsekwencje brexitu. Skale niepewności wygenerowanej przez pandemię Covid-19 obrazują rozważania, a w zasadzie spekulacje dotyczące rzeczywistości po-pandemicznej. Dobrą ilustracją są rysowane możliwe scenariusze kształtowania się dynamiki rozwoju gospodarczego w skali świata, poszczególnych krajów, branż oraz firm. W zasadzie jako równoprawnione funkcjonują hipotetyczne kształty krzywych obrazujących dynamikę PKB: V-shaped recovery, U-shaped recovery; W-shaped double-dip recession, L-shaped Greater Depression. Na razie żadnego z tych scenariuszy nie daje się wykluczyć, a ich rozwój zależy każdorazowo od czynników ze sfery

zdrowia publicznego, medycyny, wirusologii itp. zmiennych pozaekonomicznych.

Zarysowane potencjalne scenariusze konsekwencji pandemii Covid-19 nie pozostają bez wpływu na efekty brexitu – pandemia modyfikuje bowiem na przykład ryzyko podejmowania projektów inwestycyjnych przez firmy brytyjskie w innych krajach UE oraz ryzyko podobnych projektów w drugą stronę – z krajów członkowskich UE w Wielkiej Brytanii. Podobne zależności mogą wystąpić w odniesieniu do relacji handlowych pomiędzy krajami członkowskimi UE a Wielką Brytanią, a także w odniesieniu do przepływu siły roboczej (zasobów ludzkich) pomiędzy krajami członkowskimi Unii Europejskiej i Wielką Brytanią.

Wiecej niepewności dla przedsiębiorstw

Dodatkowej i trudno wytłumaczalnej niepewności dostarcza jeszcze zachowanie rynków finansowych, wskazujące przynajmniej dotychczas na możliwe V-shaped recovery w sferze rynków finansowych. Jest to niełatwe do wyjaśnienia, gdyż odczyt optymistyczny oznaczałby, że inwestorzy z wysokim prawdopodobieństwem oczekują V-shaped recovery w sferze realnej gospodarki, co nie wydaje się być w krótkim okresie prawdopodobne. Sytuacja panująca na rynkach finansowych, kojarzona z wpływem pandemii Covid-19, może więc per saldo modyfikować pobieżnie ewolucję roli londyńskiego City w gospodarce międzynarodowej.

Co to oznacza dla przedsiębiorców? Jest to równoznaczne z generowaniem dodatkowej niepewności i niestabilności w świecie dotkniętym pandemią. O ile ta ostatnia trudno jest zarządzać w sensie wpływu na jej zakończenie, o tyle w wypadku brexitu szybkie zakończenie wydaje się wskazane i możliwe.

/@@
Prof. dr hab. Marian Gorynia
był w latach 2002–2016
prorektorem, a następnie rektorem
Uniwersytetu Ekonomicznego
w Poznaniu. Jest przewodniczącym
Rady Naukowej Polskiego
Towarzystwa Ekonomicznego
Dr hab. Katarzyna
Mroczek-Dąbrowska jest
profesorem w Katedrze
Konkurencyjności
Międzynarodowej Uniwersytetu
Ekonomicznego w Poznaniu